

Međutim, legenda kao vizija patnje kršćana koji vape za osvetom i oslobođenjem, dramaturška je točka katarze i raspleta priče, kojom izložba završava, inzistirajući na prikazu bitke za konačno oslobađanje od Turaka, pomoću uvećane grafike W. G. Andreasa Opsada Požege, 1687. godine, originalne cijevi topa,

topovskih kugli, nišana - turskih nadgrobnih spomenika, lika fra Luke Ibrišimovića u prirodnoj veličini i odjeći.

Muzej poput našeg, požeškog, po svojem je određenju kulturna ustanova koja pronalazi, stručno čuva i obrađuje predmetnu i dokumentarnu građu prošlosti, te je prezentira u cilju učenja javnosti, osvježavanja nacionalnog pamćenja, stvaranja identiteta ovog kraja. Muzejske izložbe ozbiljnost svoga rada potkrepljuju stručnim katalozima, sa prezentiranim saznanjima istraživanja neke teme, točnom evidencijom i dokumentacijom izložene građe, izvorima i literaturom, kako bi bile od koristi i ostalim stručnjacima koji se zanimaju za određenu temu. No, jednako tako, u nastojanju nenametljivog zainteresiranja, obrazovanja i osvještavanja posjetitelja, kao dio ponude kulturnog turizma, neprocjenjivo su dragocjene izložbe i prezentacije muzejske građe poput ove - takozvani bljeskovi prošlosti, koje služe kao jedinstvena ilustracija nekog događaja (Dana Grada), pozivajući svakog namjernika da zaviri u dobro čuvanu muzejsku škrinjicu sa blagom.

Maja Žebčević Matić, dipl. etn.

IMPRESSUM:

Izdavač
GRADSKI MUZEJ POŽEGA,
Matice hrvatske 1, 34 000 Požega,
www.gmp.hr, mail: info@gmp.hr

Autorice izložbe
DUBRAVKA SOKAČ ŠTIMAC, MIRJANA ŠPERANDA,
LIDIJA IVANČEVIĆ ŠPANIČEK, DUBRAVKA MATOKOVIĆ,
MAJA ŽEBČEVIĆ MATIĆ

Tekst kataloga **MAJA ŽEBČEVIĆ MATIĆ**

Priprema kataloga

LIDIJA IVANČEVIĆ ŠPANIČEK i BORIS KNEZ

Tehnički poslovi **VERA HODAK, BORIS KNEZ**

Izrada maketa **MARIJA MATIJANIĆ**

U realizaciji izložbe sudjelovali:

Ilijana Lončar, Maja Jajčević, Miro Banožić,
Danijel Budimlić, Gradsko kazalište Požega

Tisak: **PIN EXCLUSIVE** Naklada: **250 komada**

Požega, od 10. do 15. ožujka 2008.
od 10 do 12 i od 17 do 19 sati

POSTEGA

ARSLAN - AGINA IZGUBLJENA LJUBAV

Povodom Dana grada
Gradski muzej Požega

ARSLAN - AGINA IZGUBLJENA LJUBAV

TRANSFORMACIJA LEGENDE U MUZEJSKU IZLOŽBU

Muzeološki je izazov izložbom ispričati priču o tri jednako zanimljiva i povezana povijesna elementa, koja su godinama oživljavana na različite načine, kroz izložbe, znanstvene simpozije, predavanja, scenske prikaze:

1. povijesni period stotinu i pedeset godina turskog vladanja na Požeškom području

2. povijesni događaj uobličen u legendu - odlučujuća bitka na Sokolovcu kojom su Turci istjerani iz ovog kraja

3. reminiscencija ili sjećanje na povijesni događaj koji je ponavljanjem postao tradicijom, običajem - proslava Grgureva

Na ovo potonje Požežani su posebno osjetljivi, toliko, da su nekadašnje Grgurevo-12. ožujka, dan kada se tradicionalno više od tri stotine godina pucanjem iz topova i mužara s obronaka požeških vinograda slavi istjerivanje Turaka, proglasili 2000. godine i Danom grada Požege.

Požeški muzej se, shodno toj činjenici, više puta susretao sa muzeološkim problemom predstavljanja navedenog dijela povijesti grada putem izložbi: «Požega i Turci», 1988. god.; «Spomenik fra Luki Ibrišimoviću-Sokolu», 1993. god.; «Fra Luka Ibrišimović-Sokol», 1995. god.; «Vrijeme, život i djelovanje fra Luke Ibrišimovića», 1998. god.; «Fra Luka

Ibrišimović-Sokol i Turci», 2000. god.; i «Fra Luka Ibrišimović Sokol», 2004. godina.

Izazov je još veći, obzirom da se radi o relativno neistraženom povijesnom periodu s teško dostupnim izvorima, te o malobrojnoj literaturi u kojoj je obrađena ova problematika, a da o raritetnosti muzejske građe i ne govorimo. Problem je što se malobrojni muzejski predmeti trebaju sagledati svakom novom izložbom na drugačiji način, kako bi se izbjeglo ponavljanje, iako su slične izložbe nakon određenog vremena opravdane, jer se populacija posjetitelja generacijski uvijek obnavlja.

Govorimo o temi koja je u svojoj strukturi povijesna, pa ipak, multidisciplinarni pristup uključivanja sva četiri muzejska odjela (arheologija, povijest, povijest umjetnosti i etnologija) osigurava promatranje iz kutova različitih muzejskih struka i olakšava mijenjanje gledišta kao i samog istraživanja.

Ove godine, obzirom na nekoliko značajnih obljetnica (320 obljetnica bitke na Sokolovcu, 310 godišnjica smrti fra Luke Ibrišimovića Sokola i 115 obljetnica od postavljanja spomenika njemu u čast), Gradski se muzej okušao u novom, drugačijem načinu promišljanja iste teme.

Kao polazište, poslužio nam je tekst Turska Požega (Požega: 1995) požeškog putopisca svjetskog glasa Matka Peića, koji nam je na njemu svojstven,

briljantno-intrigantan način osvijestio mnoštvo sveprisutnih ostataka Osmanlijske kulture u svakodnevici Požeškog kraja od turcizama, preko brojnih turskih toponima u samom gradu (Bašcaluci, Arslanovci, Tekija, Orljava...), pa tako i u Požeštini (Ašikovci, Alilovci, Dervišaga, Jaguplije...), te utjecaja u graditeljstvu, prehrani, hortikulturi, glazbi.

No, kako bi ilustriranje Peićevog teksta unatoč muzeološkim sredstvima (originalni predmeti, fotografije, multimedijalna i ambijentalna metoda, makete, tekstualna pojašnjenja) bilo dvodimenzionalno, reljefno, a ne trodimenzionalno, plastično, kako to zahtjeva percepcija današnjeg sve zahtjevnijeg posjetitelja, odlučili smo se u pomoć pozvati jednu od legendi vezanih za narodni doživljaj iste teme.

Koliko Peićev nostalgičan opis definira Požegu podjednako istočnjačkom kao i zapadnjačkom u najljepšem smislu, toliko legenda Sara-babin vir, koju je opjevao je Petar Marković (Vijenac:1877), jednoznačno, bez dvojbe definira svu težinu i strahotu kojom je u narodnoj svijesti ostala zapamćena turska okupacija.

Naime, legenda o babi Sari koja je svoju kćer Zorku radije utopila u orljavskom viru, nego da je se domogne požeški silnik Arslan-aga, oslikava odnos osvajača i osvojenog, bojeći animozitet Osmanlija i raje crno-bijelim.

Priča o neostvorenoj Aginjoj ljubavi obiluje nizom detalja, s kojima se isplatio muzeološki poigrati. Dva svijeta: Arslan-agin feudalni i kmetovski Zorkin, mogu ambijentalnom metodom dočarati svakodnevicu orijentalne raskoši aginog doma, oživljenog originalnim predmetima (turska lula, dio nargile, sablje, handžari jatagani, kubure...), te kršćanskog siromaštva djevojčine kućice, sa prepoznatljivim elementima tradicionalne materijalne kulture požeškog sela (kotao s verigama kao ostatak crne kuće - kuhinje s otvorenim ognjištem, drveno i keramičko posuđe, peškiri...), prezentirajući tako kroz scenografiju priče muzejske predmete in situ.

Tu je i voda kao bitan element priče (predstavljen sa originalnim cijevima vodovoda iz Turskog doba), simbol islamske kulture, ali i povezivanja, susreta pri svakodnevnom zahvaćanju vode u ibrike i testije, osvježavanja umornih putnika u derviškom samostanu, smještena u samo središte izložbe, maketom jedinog u Požegi preostalog dijela turske arhitekture - izvora Tekije. Konačno, voda u obliku Sara babinog vira progutala je i zauvijek na nesretan način spojila Zorku i Arslan-agu, čija bi ljubav u drugačijim okolnostima možda završila sretnije.